

Dil 1

– Bayram KAYA · 06 Şubat 2017

Totem dönemi veya totem mesleği deyip; burun kıvrıp geçmeyin. Vakıf olursak eğer bir totemi dönemin, bir totemi mesleğin nelere kadir olduğunu göreceksiniz.

Sözgelimi, geçmişin bir varoluş şekli günümüze olan bir etkidirler. Tecridi olan yalıtımlı bir totem grubun kendi içinde sosyal kültürlü iletme dili vardı. Bu iletme dili temasları olmayan diğer grubun haberinin olmamakla bilmediği bir dildi.

Yine ha keza tecridi totem dönemin sonlarına doğru her aynı zamanda ya da farklı farklı zamanlarda bir totem dönemin içinde ortaya konan bir totem mesleği vardır. Her bir görülür iş o izole totem grup içinde totem meslekleriydi.

Totem meslekleri kendisine özgü kullanılan alet edevatıyla; o işin kendisine özgü iş görme süreçlerini ve aşamalarını adlandırır dile dek söylenir sözcüklerle isimlendirmeydi. Ya da iş görme süreçleri ve aşamaları yer yer işaret sıfatları olmakla o alan içinde farklı farklı dilin olmuş olması da bu tür sürecin günümüze olan bir etkidirler.

Bu etki, totem mesleklerinin ve ona bağlı yan işlevlerin, kültürlerin söyleyişse düşünüşse akıl işletişse olmanın öznel genetik kodları olmakla farklı totem grup sentezleri içinde aynı kullanımı oluşturmakla; hem farklı totem meslekli ilişkilerin sentezleriyle; farklı dil varlığı girişmeli uygarlığı ortaya çıkarmıştı.

Bu türden izole dönemli sürecin başlangıç koşulu olan anlam ve anlatımların sembollerine veya damgalarına ya da motiflerine, desenlerine günümüze dek türlü anlatımlarla alakasız güncel anlamlar kazandırılmışlardır. Söz gelimi M.Ö ki dönemlere ait totem meslekli kimliğini yansıtan kod motifler vardır. Kimi Türk ve Moğol balballarında; bir totem mesleği olan kaz çobanlığını dönemlerini simgeleyen kazayağı damgalı basit çizimle gösterilen bu armalar vardır.

Bu armaların aynısı, özellikle genel kültürümüz içinde, tahtacılar sosyal aitliğine mensup Çanakkale şehidimizin mezar taşında; ya da kimi yörelerdeki çorap motiflerinde kazayağı desenine rastlanmıştır. İslam'dan ve Milattan çok öncesine ait olmakla unutulmuş olan anlamıyla bu damga motifin izahı İslam kültürü içinde benzetimle şöyle söylenir. Hani kazayağı olan armanın öncesini bilmeseniz, sonrasını aynen kabul edersiniz.

Hız Ali suikasta uğrayacağı gün sabah namazına giderken bir kaz Hız Ali'nin eteğinden çekiştirmiştir. Sanki Hız Ali'ye gitme demiştir. İşte bu arma güya o günlerin anısına bir armaymış. Dönemler içinde dönemlere göre izahı yapılan her şey gibi motiflerin de İslam içinde izahının İslamlaşması normaldir.

Kısaca başlangıç koşullu yapılagelen işleri kod kültür oluşla şuraya buraya işlenmesi: mezar taşlarında; kullanılan kap kacaklarda; silah türü, zırh türü eşyalarda; kapı duvar gibi yapı süslemelerinde arma oluşuyla işlenmiştir.

Yine Türklerde pantolon, çorap gibi giysilerde; kilimlerde bu kodlar motif türü arma dokuma oluşla bir Çam Hemşinli Laz çorabıyla Silopili kızların giydiği bel kuşağı süslemesi içinde aynı kültür kodlu armayı kendi izahı içinde görmek insanı şaşırtmıyor. En uzak Asya köşelerinden ön Asya ve Avrupa içlerine dek sokulan bu genetik kültür kodları orjinli etki; taşınan kültür unsurunun damgaları olmaktadır.

Başlangıç koşulları çevre kaynaklarının azlığı çokluğu oluşla bir totem alan içindeki nüfusu otomatik oluşla belirler. Bir totem mesleği dahi o nüfusu bir parça artırsa da, totem alan bir tek totem meslek sahipliği olmakla en kısıtlı biçimde bir icradır. Bu da nüfusun birkaç artmakla beraber yine de belli sayı skalası içinde çevrime girmesi demektir.

Nüfus çevrimi belli sayılar etrafında kümelenen nüfustur. Söz gelimi otuz ile elli sayısı arasında ya da 50 ile 75 veya 100 Aralıklarında değişkenlikle olabilir. 30'dan aşağı düşen nüfus, yukarı doğru artma eğiliminde olabilecektir. 50 olan nüfus orada kalma ya da azalma eğilimi içinde olur.

Azalan nüfus açlık ölümleri, hatalık ölümleri olabileceği gibi artan nüfus totem grup merkezinden çevreye doğru itilmeyle merkez, göç verir. Merkez artan ya da azalan nüfusuyla; seyrekleşir.

Merkezin nüfusu azalırsa çevredeki göçmüş olan yakın grup doğanın baskı ve basınç etkisiyle, itme direnci olmayan merkeze doğru yeniden sıkışır. Böylece merkez sıkışan, sıkışmakla üzerine doğru çeken ya da genişlemekle merkezden dışa doğru göç veren sıkışma seyrelme salınımlı nabız atımları verecektir.

İşte totem kültürlü kodlar bu evrelerde doğumla göç veren nüfusların çevreye yayılmaları olmakla taşınacaklar. Kimi dem, kimi göçlerin merkezle bağı kopacak olmakla kedi etkisi ile bu merkeze bağlı taşınan kültür kodlarını aktaran örnekleri; hem korunacak hem yeni şartları içinde bu kodlara, yeni anlamlar zafe edilecek; bu kodlar geleceğe doğru aktarılacaklardır.

Bu türden ortaya çıkan uygarlık unsurlarından birisi görülen işler ve totem meslekleriyse; birisi de sentezi dildirler. Diğer birisi de, bu totem mesleğinin ve dilin yaşantılıma şekli oluşuyla ritüelime edilmeleri, sofrada adabı ve sofrada düzeni yiyim giyim düzenleridirler.

Her bir totem mesleği o totem grup içinde yeni bir isimlendirme ve yeni bir bilgi, beceri içinde hüner oluşular. Bu nedenle her bir totem grubun, kendi totem mesleklerine ve totem mesleklerinin alt uygulamalarına dek verdikleri isimlendirmeleri vardı. Bunlar o tecridi grubun kültürüydü. Farklı diliydi.